

pul lazımdır. Hökumət, camaatın köməyi olmadan bu qaçqınları lazımı qədər təmin etmək iqtidarında deyildir. Buna görə hökumət, Azərbaycan vətəndaşlarına müraciətlə bu qaçqın qardaşlara müavinət göstərməyə dəvət edir. Sizin köməyiniz gözlənir. İsti evdə qarnı tox, salamat və aclıq, soyuqluq dəhşətini görməyənlər qulaqlarını tutmamalıdırlar. Öz uşaqlarınıza baxaraq çörəksiz, paltarsız, soyuqda titrəyən bədbəxt yetimləri yadınıza salın! Hər kəs öz qüvvəsinə görə pul və paltarla müavinət etsin. Bir qəpiyə də utanmayın. Dama-dama göl olar, deyirlər. Yüz minlərcə öz qardaşlarınızı aminsız əcəldən xilas etməkdən ötrü hər kəs öz payını versin. İlanələr qəbul olunur. Pul vermək istəyənlər Naberejni küçədə 33 nömrəli evdə Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarətinin Qaçqınlar Şöbəsinə, şey vermək istəyənlər Nikolayevski küçədə Parlaman binası altında “İsmailiyyə” binası tərəfindən Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarətinin mərkəzi anbarına müraciət etməlidirlər.

AZƏRBAYCAN MƏCLİSİ-MƏBUSANINDA

16-ncı iclas

25 fevral

Bu gün mühüm məsələ müzakirəsi gözlənilirdi hiss olunur. Parlaman Divanı-Rəyasət əzası [üzvləri] tam heyətlə; camaat həmişəkindən çox ziyadə, böyük intizar, sükut və diqqət hökmfərmədir [hökm sürməkdir].

Sədr - Həsən bəy Ağayev.
Katib - Əhməd Cövdət.
İclas açılır saat 11-ə 5 dəqiqə işləmiş.
Sədr - Parlamanın iclası açılır. Bugünkü iclasın ruznameyi-müzakirə [müzakirə gündəliyi] Divanı-Rəyasət tərəfindən bu qərar ilə tərtib verilmişdir:
1) Varid olmuş [daxil olan] məktublar. O cümlədən istefa haqqında Rəisi-vükəlanın [Baş nazirin] göndərmiş olduğu məktub; "Müsavat" fraksiyonunun komissiyonlar intixabı [seçkisi] haqqında təklifi; bəzi üzvlərə məzuniyyət: o cümlədən Asəf bəy Şıxəlilər, Abdulla bəy Əfəndiyev və Bəhram bəy Vəzirova.
2) Keçən səfərdən natamam qalmış iki komisyona əza intixabı.
3) Bir neçə qanun layihələri:
a) Hərbiyyə Nəzarətinin qanun layihəsi;
b) Bakı Bələdiyyə İdarəsinə 4 milyon istiqraz haqqında qanun layihəsi;
c) Dəmiryol tarifəsinin təzayüdü [artırılması] haqqında qanun layihəsi;
d) Alkol vergisi (aksiz) layihəsi;
e) Tənbəki və spirto vergisi (patent) layihəsi;
4) Məclisi-Məbusan nizamnaməsi.
Hərgah bu cür tərtib olunmuş müzakirə-yövmiyyəyə [gündəlik müzakirələrə] etiraz yoxsa, qəbul olunur.
[Heybətqulu] Məhəmmədbəyov - (yerindən) Müsəidə veriniz.

Sədr - Buyurunuz!
Məhəmmədbəyov (İttihad) - Mən təklif edərdim ki, Məclisi-Məbusan nizamnaməsi məsələsi ikinci növbəyə qoyulsun. Qaldı ki, "Müsavat" fraksiyonunun təklifi üçüncü məsələ olsun. Əvvəlcə nizamnaməyə baxılsın, sonra komis-

yonlar intixabı təklifinə.

Sədr - Söz Cavad bəy Məlik-Yeqanovundur.

Məlik-Yeqanov - "Müsavat" fraksiyonu tərəfindən təklif olunur ruznameyi-müzakirə tərtib olunduğu qərar üzrə qalsın.

Sədr - "İttihad" fraksiyonu növbəyi-müzakirə dəyişməyi təklif edir. Hər kəs ruznameyi-müzakirə, elan edildiyi tərtiblə qəbul edirsə, rica edirəm əlini qaldırsın. (Əllər qalxır.) Deməli, əksəriyyətlə qəbul olunur.

Katib - (Fətəli xanın məktubunu oxuyur.)

Sədr - Bu məktub bərayi-məlumat [məlumat üçün] oxundu. Bu barədə müzakirə ola bilməz. Malik olduğum haqqa istinadən bu barədə Parlaman rəisi tərəfindən lazımi tədbirlər olacaqdır. (Dərin sükut) Müəyyən təklif ola bilər.

Rəsulzadə - Müsəidə buyurunuz.

Sədr - Söz Rəsulzadə Məhəmməd Əminindir.

Rəsulzadə - Böylə mühüm bir zamanda Rəisi-vükəla [Baş nazir], əsəblərinin yorğun və xəstə olub dövlət işlərindən ötrü lazımi qədər işləməyə təhəmmül etmədiyindən dolayı [dözmədiyi üçün] istefa verir. Bu barədə yalnız təəssüf etməlidir ki, böylə mühüm zamanda məmləkətin siyasəti-ümumiyyəsi pərişan bir halda ikən Rəisi-vükəla səhhətinin pozulmasından dolayı istefa verir ki, bizcə Məclisi-Məbusan bu motivi qəbul etməyə bilməz. Adətən, Məclisi-Məbusan bildiyiniz kimi bir namizəd dəvət edib kabinə təşkilini ona tapşırmasını kəndi rəisinə mühəvvəl etməlidir [tapşırmalıdır].

Sədr - Hərgah başqa bir təklif yoxsa,

"Müsavat" tərəfindən edilən təklif qəbul olunur. Keçək növbədəki məsələyə.

Rəsulzadə - (yerindən) Müsəidə veriniz: əlbəttə, yeni hökumət təşkilinə qədər indiki hökumət iş başında qalmalıdır.

Sədr - Üzr istəyirəm, ruznameyi-müzakirə elan edərkən bir şeyi unuttum, Parlamanı iştirak edən Erməni fraksiyası tərəfindən bəyannamə (deklarasiya) oxunacaqdır. Ona görə növbədən xaric olaraq Erməni fraksiyonu üzvü Malxazyanə söz verilir.

Erməni fraksiyasının bəyannaməsi

Malxazyan - Şu bəyannaməni oxuyur:

Biz Gəncə və Bakı şəhərləri erməni milli şuraları nümayəndələri, Azərbaycan Cümhuriyyətinin Ali Müəssisəyi-Təşriyyəsinə [Ali Qanunverici Orqanına] daxil olaraq siz məbus cənabları və sizin şəxsinizdə kəndi müqəddəratını kəndi əlinə almış olan türk millətini təbrik edirik. (Şiddətli alqış)

Biz Parlamanı gəldikdə gərək türk millətinin və gərək Azərbaycan Cümhuriyyəti daxilində yaşayan ümum sair millətlərin mənəfəti üçün səmimi surətdə çalışmaq arzusu ilə gəldik. Bu məqsədə çatmaq üçün biz Cümhuriyyət həyatında ciddi və doğru bir surətdə sarsılmaz etiraf-hüquq və nizam-asayiş əsasları yürütməyi lazım biliriz; həm də Azərbaycan daxilində bütün vətəndaşlar qanun hüzurunda tam mənəsi ilə və şübhəsiz müsavati-hüquqa [hüquq bərabərliyinə] malik olmalıdırlar. Bizcə bu intizam və hüquq ancaq o vaxt olar ki, Azərbaycan daxilində əqəliyyətlə [azlıq] təşkil edən ümum millətlərə türk milləti ilə bərabər milli, mədəni məsələlərdə təyini-müqəddərat ixtiyarı verilsin.

Biz var qüvvəmizlə gərək Cümhuriyyət daxilində və gərək onun xaricində hər dürlü tәмәssül [assimilyasiya], cahangirlik [imperializm] və qəsbkarlıq arzusu ilə mübarizə edəcəyiz. Böylə arzuları bu həqiqi demokratik-hüquqi dövlət fikrinə müğayir [zidd] və cümhuriyyətin mövcudluğu üçün təhlükəli hesab edirik.

Biz dərin bir etiqad ilə inanırız ki, gərək təşəkkül etmiş cümhuriyyətlər daxilində və gərək onları xaricində Zaqafqaziya millətləri biri-biri ilə sülh ilə yaşayıb, sıxı və səmimi bir surətdə birləşmələr nə sakitlik ola bilər, nə də doğru sülh. Sakitlik və möhkəm sülh olmadıqca nahiyənin mədəni tərəqqi və təalisi [ucalması] və əhalinin rifah və səadəti mümkün olmaz. Halbuki, hər bir hökumət buna çalışmalıdır. Ona görə biz var qüvvəmizlə Zaqafqaziya millətləri arasında hüquq və ədalət əsası ilə birlik və müvafiqət [həmrəylik] hüsuluna çalışacağız. Çünki, nə qədər Zaqafqaziya millətlərindən vələvinki bir qisminin belə [bir qisminin belə olsa da] qanuni hüquq və tələbatına əməl edilməsə və hissiyyəti-milliyəsi mühəqqər [alçaldılmış] olsa, nə sakitlik ola bilər, nə möhkəm sülh və Zaqafqaziya daima bir beynəlmiləl münaqişə, ədavət və müsadimə [toqquşma] meydanı olar.

Binaənileyh [ona görə], biz var qüvvəmizlə ayrı-ayrı millətlərin, sair cümhuriyyətlər zərərinə olaraq özü üçün xüsusi və faiq [üstün] bir mövqə hüsuluna [əldə edilməsinə] çalışması müqabilinə və qonşu millətlərin və yeni cümhuriyyətlər daxilində azlıqda qalan millətlərin hüququna hər dürlü təcavüz əleyhinə mübarizə edəcəyiz.

Biz, təcavüzkarənə xarici siyasət əleyh-

darı olaraq biz Azərbaycan Hökuməti ilə qonşu millətlər arasında olan ümum ixtilafli məsələlərin ədalət üzərinə sülh təriqi [yolu] ilə həllinə çalışacağız.

Böylə ixtilafli məsələlər cümləsinə biz əsasi Qarabağ məsələsinə də daxil edirik. **(Mərkəzdən: İxtilafli deyil! Məhəmməd Əmin: Hall olunmuş məsələdir!)** Ki buraya eyni zamanda Ermənistan Hökuməti də həqqi-hakimiyyət elan edir, Azərbaycan Hökuməti də və bu məsələ hər bir sair ixtilafli məsələlər kimi, inanırız ki, istəsək sülh təriqi ilə həll edilə bilər.

Ümumiyyətlə, cari işlərimizdə biz cahən demokratiyasına azadlıq gətirmiş olan idealları rəhbər tutacağız. Geniş zəhmətkeş əhali mənafeyi nöqtəyi-nəzərinə duraraq biz həmişə Azərbaycan Cümhuriyyəti millətlərinin iqtisadi və mədəni tərəqqisinə bəis olacaq ümum tədabiri-qanuniyyəni [bütün qanuni tədbirləri] müdafiə edəcəyiz. Fəhlə və torpaq haqqındakı qanunlar məsələsində zəhmətin tamamilə azadi və torpağın zəhmətkeş əkinçilərə verilməsinə və həqiqi xalq hakimiyyətinə səy edəcəyiz.

Bu Parlamanı müvəqqəət bir müəssisə hesab edərək biz, camaat ixtiyarına kənar təzyiqləri qeyri-mümkün edən və azad surətdə arzusunu söyləməyə imkan verən əsaslarla çağırılmış Cümhuriyyət Məclisi-Müəssisəni vasitəsilə camaatın həqiqi arzusunun bəyanına nail olmağa çalışacağız.

İştə, məbus əfəndilər, biz bu əsasları rəhbər tutacağız. Nəhayət, bunu da əlavə etməyi lazım biliriz ki, Azərbaycan millətlərinin həqiqi mənfəətlərinə səmimi bir surətdə çalışaraq, biz erməni məbusları Azərbaycan Parlamanına girərkən, ermə-

ni parlamənina girsəydik hiss edəcək olduğumuz qədər şimdidi, gələcəkdə dövləti vəzəif və məqsəd [dövlətə məxsus vəzifə və məqsədlər] və dövlət quruluşu məsələlərində öhdəməzə düşən məsuliyyəti hiss edərək giririz. *(Gurultulu alqış)*

Sədr - Növbədəki məsələ "Müsavat" fraksiyonu təklifidir. Məzmunu da budur: *(Oxuyur)*

Şimdiyə qədər əksər komisiyonların təşkilində qəbul olunan hər fraksiyondan bir nümayəndə vermək üsulu əvəzinə, Məclisi-Məbusan komisiyonlarının aşağıdakı tərtiblə təşkilini təklif edirik: 10-a qədər əzası [üzvü] olan fraksiyon bir nümayəndə verib, 10-dan yuxarı əzaya malik olan fraksiyonlar isə 5-dən yuxarı olan küsurun [qalıqın] tamam 10 kimi hesab edilməsi şərti ilə hər on adama bir nümayəndə verirlər. Bundan sonra təşkil olunacaq komisiyonlar bu üsulla təşkil olunduğu kimi, bundan əvvəl təşkil olunmuşlar dəxi bu tərtiblə təkmil olunmalıdırlar [tamamlanmalıdırlar].

Sədr - Bu barədə kim danışmaq istəyir, buyursun.

Mahmudov Mustafa - *(yerindən)* Tərcümə ediniz.

Sədr - Söz Aslan bəy Qardaşovundur.

Qardaşov (Əhrar) - Parlamanı baxılmaq üçün bir nakaz [təlimat] təklif olunacaqdır. Bu nakazda komisiyonların surəti-təşkili barəsində izahat vardır. Nə cür təşkil olunacağı göstərilmişdir. Bu layihəni qəbul etsək, nakaza ehtiyac qalmayır. Mahmudbəyovun sözünə mən də şərikəm. Əvvəl nakaza baxılsın, ondan sonra "Müsavat"ın təklifinə.

Sədr - Söz Əhməd zadə Yusifindir. **Yusif Əhməd zadə** (bitərəf) - "Müsa-

vat" firqəsi tərəfindən təklif edilən layihənin müzakirəsi bizim Bitərəflər fraksiyası lazım bilir ki, saxlanılsın, ta ki nakazdan sonra baxılsın.

Sədr - Mahmudov Mustafa.

Mahmudov (Müsavat) - "Müsavat"ın təklifi ki, komissiyalara verilən üzvlərin ədədi nəzərə alınsın, bu, fraksiya tərəfindən havayı bir xahiş deyildir. Biz görürüz ki, hər fraksiya komissiyaya bir adam və rəndə az mövcudlu fraksiyaların adamları üç-dörd komissiyada üzv bulunurlar və məzkur komissiyaların bütün iclaslarında isbatı-vücut [iştirak] edəmməyirlər. O səbəblə də komissiyaların iclası kворум yoxluğundan qalır. Burada deyirlər ki, nakazda komissiya haqqında düstürləmə [nizamnamə] göstəriləcəkdir. Fəqət, mən o komissiyanın katibi olduğum üçün ərz edərim ki, orada böylə şey yoxdur. Əgər öylə bir iş olsa da, nakaz ruznameyi-müzakirətin axırında olduğundan, ola bilər ki, heç bu gün müzakirə edilməsin, gələcək iclasa qalsın. Bu surətlə də komissiyaların iclasları təxirə düşəcəkdir. Halbuki vaxt təng [dar], iş çoxdur. Gündən-günə komissiyaların işi daha da artır. Binaənileyh, mən fraksiyon tərəfindən təklif edərdim ki, "Müsavat" firqəsinin təklifi bu gün müzakirə və qəbul olunsun. Çoxüzlü fraksiyalar az ədədlilərin yerini doldurmaq surəti ilə komisiyonların əza miqdarını təkmil etsin.

Sədr - Söz Qardaşov Aslan bəyindir.

Qardaşov - Mən məsələnin eyni mətləbini danışmayıram. Bircə onu deyirəm ki, bu məsələ "Müsavat" deyən kimi nakazda olmalı bir maddədir. Hərgah bu üsul göstərilərsə, nakazdakı maddələr bir az təbdil ediləcək [dəyişdiriləcək] olarsa,

eyni məsələ hasil olar. Mən təklif edirəm, əvvəl nakaza baxılsın.

Sədr - Söz istəyən yoxsa məsələni bitmiş hesab edərək səsə qoyuram.

Rəfiyev - (*yerindən*) Mənə söz veriniz.

Sədr - Söz Musa bəy Rəfiyevindir.

Rəfiyev (Müsavət) - Hərgah "Müsavət" in təklif etdiyi məsələ nakazda olsaydı, biz də Aslan bəyin sözünə şərik olardıq. Məəttəəssüf [təəssüf ki], nakazda bu məsələyə dair bir şey yoxdur. Parlaman üzvləri bilirlər ki, komissiyalar nə cür işləyirlər, ələlxüsus büdcə komissiyasından 8 əza var. Əlbəttə, cənab sədr bu gün təklif edəcək ki, bu miqdar iki dəfə artsın. (*Sədr - Var, var.*) Nə üsul ilə olur-olsun, biz təklif edirik nakaza baxılanadək bu təklif qəbul olunsun. Nə vaxt nakaza baxılsa, o gün bu da nakaza daxil olar.

Sədr - Söz istəyən yoxsa səsə qoyuram. Hər kəs "Müsavət" in təklifini qəbul edirsə, əlini qaldırsın – 18, kim əleyhinədir əlini qaldırsın – 9, hər kəs səs verməyir rica edirəm əlini qaldırsın. Deməli, məsələ keçir.

Bərayi-məlumat [məlumat üçün] ərz etmək istəyirəm ki, fraksiyaların üzvləri bu miqdardır: "Müsavət" – 23, "İttihad" – 11, "Əhrar" – 8, "Hümmət" – 4, Sosialistlər İttifaqı – 7, Bitərəflər 12, Rus-slavyan – 5, Erməni – 6, iki üzv də heç bir firqəyə daxil deyildir. Bu münasibətlə təvəqqe edirəm onlar hangi fraksiyaya daxil olduqlarını bildirsinlər. Hacı Kərim Sanıyevdən təvəqqe edirəm hangi fraksiyadan olduğunu bildirsin. Adı bitərəflər siyahısında var.

Sanıyev - Mən "Hümmət" dənəm.

Sədr - Əşrəf Tağıyev hangi fraksiyadandır?

Tağıyev - "Əhrar" dan.

Sədr - Əfəndiyev Mirzə Muxtar hangi fraksiyadandır?

Əfəndiyev - "Əhrar!", "Əhrar!"

Sədr - Ağa Aşurov hangi fraksiyaya mənsubdur?

Aşurov - Mən heç bir fraksiyaya mənsub deyiləm.

Səslər - Dikidir (*Ümumi gülüş*).

Sədr - Tağıyev Ağazeynal bir aydan ziyadədir ki, gedib və heç bir məlumat verməmişdir. Parlamanda qəbul edilmiş qanuna görə mümaileyh [adı keçən şəxs] Parlaman üzvlüyündən xaric hesab edilir. Bələdiyyə İdarəsindən rica edərdim onun əvəzinə başqa bir adam göndərsin. Erməni fraksiyasından komissiyalara bu qərar ilə nümayəndə verilir:

Ləvazim komisyona – [Xoren] Amaspur, Nizamnamə - [Abqar] Papyan, Torpaq - Arşak Malxazyan, Maliyyə-büdcə - S. Taqianasov; Fəhlə komisyona – [Pogos] Çubaryan; Mandat – [Abqar] Papyan; Məclisi-Müəssisan dəvəti komisyona Yervand Taqianasov, Sorğu komisyona – Yervand Taqianasov. Etiraz yoxsa qəbul olunur.

Keçən səfər iki komissiyaya adam seçilirdi: Ləvayih-qanuniyyə və Məmləkətin hasilatını hüsn-istifadə komissiyalarına.

Seçki tamam olmadı. Rica edirəm şimdi əza göstərsiniz. Şimdiyə qədər göstərilənlər bunlardır: Ləvayih-qanuniyyə komisyona: Malxazyan, [Qazı Əhməd] Məhəmmədbəyov, [Abqar] Papyan, Kujim Vasili, Ağa Əminov, Abdulla əfəndi Qəbulov, Vanseviç, [Əhməd bəy] Pepinov, [Qasım bəy] Camalbəyov.

Məmləkətin məhsulatını hüsn-istifadə komisyona: Tsaxakaya, Vəzirov Zey-

nal bəy, [Mixail] Vinqradov, Əhmədov Yusif, [Arşak] Paronyan, Əliyev Yusifəli və Qardaşov Aslan bəy.

Bu miqdara daha əza əlavə edirsiniz? Buyurun, Aslan bəy Qardaşov.

Qardaşov - Bir sualım var, nə səbəbə mənim təklifim səsə qoyulmadı, ona görə...

Sədr - Bağışlayın, məsələ qəbul olunub keçib. Bitərəflər fraksiyonundan komissiyalara bu məbuslar təklif olunurlar:

Etibarnamə komisyona - doktor Bəhram bəy Axundov, nizamnamə komisyona Əbdüləli bəy Əmircanov, Məclisi-Məbusan seçkiləri komisyona Behbud xan Cavanşir. Etiraz yoxsa, qəbul olunur. Növbədə məzuniyyətlər məsələsidir.

Katib - Asəf bəy Şıxəlibəyovun iki həftə, Abdulla bəy Əfəndiyevin üç həftə, Bəhram bəy Vəzirovun bir ay məzuniyyət haqqındakı ərizələrini oxuyur.

Sədr - Bu üç ərizəyə etiraz yoxsa, qəbul olunur. Söz Əliheydər Qarayevindir.

Qarayev (Hümmət) - Əfəndilər! Bu vaxtadək bizim komissiyalar işləyə bilməyirlər, çünki üzvləri gedirlər. Budur, üç üzv məzuniyyət istəyir. Mən təklif edərdim ancaq ikisinə birer həftə məzuniyyət verilsin.

Sədr - Daha kim danışmaq istəyir? Təklif var ki, ikisinə bir həftə məzuniyyət verilsin. Halbuki üçdürlər. Hangisinə verilsin?

Səslər - Üçünə də birer həftə!

Sədr - Söz Bəhram bəy Vəzirovundur.

Vəzirov (İttihad) - Həzərat! Məzuniyyət istəyənlərin biri mənəm. Mən Cəbrayıl uyezdi Qaryaginə gedəcəyəm. Dörd gün faytonla ora getmək və dörd gün gəlmək, bu 8 gün eylər. Bir həftə məzu-

niyyət mümkün olarmı? Məzuniyyət verirsiniz bir ay verin, verməyirsiniz heç verməyin!

Səslər - Doğrudur.

Sədr - Söz Qasım bəy Camalbəyovundur.

Camalbəyov - Şəxsi işləri üçün məzuniyyətə getmək istəyənlərə yoldaşım bir həftə məzuniyyət verilməsini təklif etdi. Fəqət, bu bir həftə məzuniyyətlə heç bir iş görmək olmaz, yoldaşımın təklifi səhvdir. Məzuniyyətə gedənlərə – iki həftə istəyir iki həftə, bir ay istəyir bir ay məzuniyyət verilsin. Bu təklifi mən firqə tərəfindən edirəm.

Sədr - Təklif var ki, məzuniyyət istəyənlərə istədikləri müddətə məzuniyyət verilsin. Etiraz yoxsa, qəbul olunur. Keçəlim növbədəki məsələyə.

Katib (*oxuyur*) - Məclisi-Məbusan Divani-Rəyasətində:

İşlərin çoxluğunu və mühümlüyünü nəzərə alaraq Maliyyə və büdcə komisyona 19 fevral iclasında kəndi əzası [üzvləri] miqdarının iki qat artırılmasını qətlə etmişdir [qərara almışdır]. Binaəniyeh [ona görə], bu barədə lazımi təşəbbüsatda bulunmağı Məclisi-Məbusan Divani-Rəyasətindən rica olunur.

Maliyyə-büdcə komisyona rəisi əvəzinə: Musa bəy Rəfiyev.

Sədr – Söz Musa bəy Rəfiyevindir.

Rəfiyev - Həqiqətən, Büdcə komisyona mühüm layihələr gəlir və komisyona işi çoxdur. Büdcə komisyona 8 əzadan ibarət olduğundan xeyli azdır. Bir də nəzərdə tutulmuşdur ki, Büdcə-maliyyə komissiyasında iştirak edən üzvlər, sair komissiyalarda da olduqlarından komissiya iclasına gələ bilməyirlər. Ona görə də

layihələr haqqında öz fraksiyalarına xəbər verə bilməyirlər. Odur ki, Parlamana bir layihə təqdim olunanda və layihə təcili olduqda fraksiyalar xəbərdar olmadıqlarından məsələni təxirə salmağı təklif edirlər. Bundan dolayı biz təklif edirik Maliyyə komissiyası 8 nəfər əvəzinə 20 və ya 21 olsun. Hər xırda fraksiyadan 2 və böyük fraksiyadan 3-4 üzv verilməsini təklif edirik.

Sədr - Etiraz yoxsa, qəbul olunur. Rica edirəm iclasın axırınadək namizədlərinizi göstərsiniz.

Rəfiyev - (yerindən) Namizədlər bu gün qəbul olunan üsul ilə təklif edilsinlər.

Sədr - Əvət! Keçəlim növbədəki məsələyə. Divani-Rəyasətə bir neçə layihəyi-qanuniyyə verilmişdir:

Maarif Nəzarətindən - Orucov mətbəəsinin qiymətinin özünə verilməsi haqqında.

Türük və Məabir Nəzarətindən [Nəqliyyat və Rabitə Nazirliyindən] - Şose yollarının təmiratının Nəzarət ixtiyarına verilməsi haqqında.

Maliyyə Nəzarətindən - Quberniya mədən vergisi idarəsi təşkili haqqında.

Yenə Maliyyə Nəzarətindən - Quberniya və uçastok [sahə] gəlir vergisi idarələrinə üzvlər intixabı [seçilməsi] haqqında.

Yenə həman Nəzarətdən - Vergilər şirkətinə baxmaq üçün Şurayi-Ali [Ali Şura] idarəsi təsis haqqında.

Maliyyə Nəzarətinin Vergi şöbəsindən - konyak, üzüm və tut spirtolarına vergi təyini haqqında.

Post-Teleqraf Nəzarətindən - Post-teleqraf qanununun bəzi maddələrinin dəyişməsi haqqında.

Divani-Rəyasət bu layihələrin həpsinin

Ləvaəhi-qanuniyyə komissiyasına verilməsi təklif edir.

(yenə var)

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

Klemanso cümə günü 40 nəfər yanına gələn şəxsləri qəbul etmişsə də, gecə əbədən [əsla] yata bilməmişdir. Şimdi Klemansoya danışmaq büsbütün qadağan edilmişdir. Xəstənin əhvalı barəsində verilən son məlumat böylədir: Fransa Rəisi-cümhuru Puankare, mümaileyh ilə [adı keçən şəxslə] uzun-uzadı müsahibədə bulunmuşdur. Klemanso daima səndəli [söykənəcəkli və qoltuqlu stul] üzərində yatır. Zira uzandığı halda çox öskürür. Ümumiyyətcə əhvalı yaxşı imiş. Bütün dünyanın hər bir tərəfindən Klemansoya teleqraflar göndərilərək tezliklə kəsbisəhət etməsini [sağalmasını] arzu edirlər.

Almaniyada

- Berlindən çəkilən teleqrafdan anlaşılır ki, 35 min nəfərlik hökumət qoşunları rus oblastına yaxınlaşırlar. Spartaklar Mulhaymda olan dövlət qızillərini əllərinə keçirmişlərdir.

- Münxendə Bavariya Baş vəziri Eysner Parlamana gedərkən qətl edilmişdir. Bu əhvaldan sonra Daxiliyyə naziri Parlamentdə Baş nazirin qətl edildiyini xəbər verdikdə, camaatdan bir nəfər bir neçə güllə atıb Daxiliyyə naziri və bir məbus qətl edilib, iki nəfər digər məbus yaralanmışdır.

- Bavariyada məşhur olan bir qatil əf-radı [nəfəri] Bavariya Baş nazirini qətl etmişdir. Görünür ki, bu qətl irticakarane

bir məqsədlə icra edilmişdir. Münxendə adi həyat dəyişib, şəhərdə vətəndaş müharibəsi başlanmışdır. Bu saat şəhərdə olan mağazaları dağıdırlar. Orada idareyi-örfiyyəyi-əsgəriyyə [hərbi fəvqəladə vəziyyət] elan və əlavə şura təşkil edilmişdir. Bu şuraya bolşeviklər də daxil olmuşlardır.

- Bavariya Baş naziri Eysner piyada olaraq Məclisi-Məbusana (Landtaqa) gedərkən student qraf Arko tərəfindən qətl edilmişdir. Qatil tövqif edilib [tutulub] dərhal matroslar tərəfindən güllələnmişdir. Eysneri müşayiət edən digər bir nazir də yaralanmışdır.

- Bavariya Parlamasının iclası təxirə salınmışdır. Eysnerin 52 yaşı var. Özü əslən Berlin əhlindən olub, vaxtilə “Frankfurt[er] çaytunq” qəzetəsinin müdiri imiş. Sonra uzun müddət sosialistlərin “Forverts” qəzetəsində işləmişdir.

- Almaniyanın ticarət flotuna nəzarət üçün Fransanın xüsusi heyəti Hamburqa varid olmuşdur [gəlmişdir].

- Paris, Vyana və Peştə arasında dəmiryol qatarı hərəkəti başlanmışdır.

Hindenburqun bəyanatı

Feldmarşal Hindenburq bəyan etmişdir ki, qərb cəbhəsində qoşunların tərxis edilməsinə razı olar, fəqət şərqdən bolşeviklərin və polyakların hədəsi olduğundan buna cəsarət edə bilməyir. Vətən qarşısında vəzifəsini icradan ötrü qulluğunda qalmağı əfzəl [vacib] bilir. Müşari-leyh [adı keçən şəxs] bəyan etmişdir ki, şərq cəbhəsində əhval xətrəlidir [təhlükəlidir]. Buna da səbəb orada müntəzəm qoşun olmadığıdır. Hindenburqla zabitan [zabitlər] əksinqilabçı monarxistlik əleyhinədir. Baş ərkani-hərbdə [qarargahda] əksinqi-

lab hərəkəti var deyər şayə olan [yayılan] xəbərlər doğru deyildir.

DAĞISTAN NÜMAYƏNDƏSİLƏ MÜSAHİBƏ

Bu son günlərdə Könüllü ordu ilə Dağıstan Cümhuriyyəti arasında vəqə olan ixtilaf könüllülərin inqışlara ultimatum təqdimi, Könüllü qoşunların Dağıstan Cümhuriyyətinə icra etdiyi təzyiqli qəzətlərdə yazılmaqda və ümumi diqqəti cəlb etməkdədir.

Bu münasibətlə Dağıstan nümayəndəsi Kantemirov cənabları ilə “Azərbaycan” mühərriri fəvqəlzikr [yuxarıda deyilən] məsələ haqqında müsahibədə bulunmuş və bu xüsusda nümayəndə cənabları böylə məlumat vermişlərdir:

Dağıstanın Könüllü ordu ilə münasibəti böylədir: İngilislər Bakıya gəldikdən sonra bizim hökumət Çermoyev başda olmaq üzrə ingilislərlə danışıqda bulunmaqdan ötrü Bakıya gəlmişlərdir. İngilislərlə olan əhdnamə maddələrinə ingilislər ərkani-hərbi [qarargahı] bu maddəni də idxal etdi: Bolşeviklərlə mübarizədən ötrü biz ingilislərə müavinət [kömək] etməli və Denikin ilə əlaqədə bulunub da onun bolşeviklərlə olacaq mübarizəsinə mümaniyət [maneyçilik] etməmələrini. Biz cavabında dedik ki, Müttəfiqlərin bu təkliflərinin qəbulu mümkündür. Zira Denikini Etilaf [Antanta] dövlətlərinin müttəfiqi olan Rusiyanın və Rusiya ordusunun nümayəndəsi hesab edirdik. Biz Denikini ingilislərin müttəfiqi hesab edirdik və nə qədər ki, Denikin Müttəfiqlərlə hüsn-münasibətdə bulunarsa, bizim də Deni-

kinə münasibətimiz o dərəcədə olmalıdır. Denikin təcavüzkarlıqda bulunarsa, bizim də buna cavabən əlaqəmiz dəyişəcəkdir. Tomson demişdi ki, Denikin sizin torpağa girməyəcəkdir. Amma Denikin şimdiki bizi torpağa yürüşə başlamışdır.

Denikin Yekatrınodarda iş görəkən bizi xofa salmışdı. Vaqe olan hadisələr bizim xofumuzun əsaslı olduğunu göstərdi. Denikin ordusu ibtida Çernomor quberniyasına, sonra Qabarda torpağına yürüş etdilər. Hasili, o şərqlə tərəf hücum etdikcə, bizi boğmaq istədiyinə şübhəmiz qalmadı.

Qafqaziyada Qafqaziya əhalisi namına [adına] Denikin sadir etdiyi [yayıdığı] əmrnaməsi onun nə məqsədlə Qafqaziya gəldiyini bizə göstərdi. Bu əmrnamədə “vahid Rusiyadan”, oradakı nizam, asayiş və qanundan bəhs edilərkən sair siyasi məsələlər sükutla keçilirdi. Bizim istiqlalımızdan, Qafqaziyanın müqəddəratından, Qafqaziyanın Rusiya ilə əlaqəsindən bir kəlmə də olsun danışılmayırdı. Denikin öylə mülahizə edirdi ki, Rusiyada vüqu bulan bu qədər hadisələri silah gücü ilə bərtərəf etmək [aradan qaldırmaq] olar. Lakin bizə böylə gəlir ki, bu mülahizə bir o qədər də doğru deyildir. Denikin siyasətçə Müttəfiqlərə müavinət etməyə borclu ikən, özü də müavinətə möhtacdır. Əks surətdə Denikin öhdəsinə aldığı işdə müvəffəq olmaz. Denikin bu hərəkətlərindən nəinki Qafqaziya istiqlalçıları, hətta ruslar özləri belə xoşlanmayırlar.

Denikin ilə dağıstanlılar arasında olan hadisəni biz müsadimə [toqquşma] hesab edirik. (Tələfat da çoxdur, inqışlardan 400, könüllülərdən isə bir qədər artıqdır.)

Bu müsadimə isə bir sui-təfəhhüm [yanlış anlaşılma] və yaxud Müttəfiqlər komandanlığı ilə Denikin arasında etilaf [razılıq] olmadığı nəticəsidir. Biz Müttəfiqlərə olan etimadımızdan naşi [ötrü] bu qədər tələfatı qəbul etdik. Şimdi Müttəfiqlər komandanlığı Qafqaziya ilə Könüllü ordu arasına saziş verməlidir. Müttəfiqlər bizə yazdıqları məktubda bizi inandırıldılar ki, bizim istiqlalımız əmri-vaqe [fakt] olaraq qəbul edilir və bu məsələ qəti surətdə Sülh Konfransında həll ediləcəkdir. Konfrans bizim məsələyə keçmədən, bizim istiqlalımıza mühlik [öldürücü] zərbə endirildi.

Dağıstan istiqlalıyyəti məsələsi köhnə bir məsələdir.

Krim müharibəsindən sonra, 1856-cı ildə, Paris Konfransında İngiltərə dağıstanlılara istiqlalıyyət verilməsi məsələsini təklif etmişdi. Fəqət, təəssüf ki, III Napoleon ilə Rusiya bu alicənabənə təklifə zidd oldular. O zamandan sonra bir çox təbədüllat [dəyişiklik] əmələ gəlmişdir. Dağıstanlılar siyasətən o dərəcəyə yetişmişlər ki, öz istiqlalıyyətləri yolunda Şeyx Şamil dövründən əskik mübarizədə bulunmayacaqlardır. Biz zənn edirik ki, nəcib rus milləti və həqiqi siyasət xadimləri, ələddavam [davamlı olaraq] bizim tərəfimizdə olacaqdır. Çar Rusiyası dağıstanlılara böyük zərbə endirmişdir. Şimdi inqilabçı Rusiyanın vəzifəsi o səhvləri düzəltməkdir. Biz zənn edirik ki, hərgah Könüllü ordu Qafqaziya əhalisinə qarşı təcavüzkarənə siyasət yürütsə, bununla Qafqaziya əhalisindən artıq öz məqsədlərinə zərbə vurmuş olacaqdır.

Mərkəzi bolşevik şurası cənubi komissarı Orconikidze vasitəsilə bizə xəbər

verilir ki, şura mükəmmələn Dağıstan istiqlalına razıdırlar. Hərgah, Denikin təcavüzkarənə siyasətdə bulunarsa, o zaman camaatın şura təklifinə nə nəzərlə baxacağı özü-özündən anlaşılır.

VÜKƏLA ŞURASINDA [NAZİRLƏR KABİNETİNDƏ]

* Post və Teleqraf nazirlərinin neft istehsalatının Nəzarətə lazım əşya ilə mübadiləsi haqqındakı məruzəsindən sonra qət edilmişdir [qərara alınmışdır]:

Post və Teleqraf Nəzarətinin məruzəsini təsvib [təsdiq] etməklə ona tapşırılmalı ki, neft istehsalatı qiyməti müəyyən edildikdən sonra Ticarət və Sənayə Nəzarəti ilə etilafa girsin [razılığa gəlsin]. Bununla da bərabər Gürcüstanla tranzit məsələsini nəzərdə tutmalıdır.

* Hərbiyyə nazirinin ərzaq ehtiyatını Nəzarət ixtiyarına vermək barəsindəki məruzəsindən sonra qət edilmişdir:

Türklər tərəfindən ordu üçün cəm edilən bütün ərzaq və mühimmat Hərbiyyə Nəzarəti ixtiyarına verilməlidir. Fəqət Zəngəzur, Cavanşir, Şuşa və Cəbrayıl qəzalarındakı buraya daxil deyildir. Bütün anbarlar da Hərbiyyə Nəzarətinə verilməlidir. Daxiliyyə və Ərzaq Nəzarətinə tapşırılsın ki, Hərbiyyə Nəzarətinə müavinətdə bulunsunlar.

* Xariciyyə nazirinin Ermənistanla post-teleqraf əlaqəsi vaxtı artırılması haqqındakı məruzəsindən sonra qət edilmişdir:

Post və Teleqraf Nəzarətinə tapşırılsın ki, xüsusi qəraradək Ermənistanla post və teleqraf əlaqəsi [müddəti] artırılsın.

rılsın.

* Rəisi-vükəla [Baş nazir] həzrətlərinin general Əfəndizadənin ailəsinə maaş vermək haqqındakı məruzəsindən sonra qət edilmişdir:

Öz vəzifəsi ifasında vəfat etmiş general-mayor Əfəndizadənin qadını və üç övladına qanun layihəsi surətində təsdiq edilənədək bütün məvacibi və yemək xərci verilsin. İşbu xərc Hərbiyyə Nəzarəti məxaricatına artırılacaqdır.

TƏƏSSÜFLÜ BİR ZİYA' [İTKİ]

Bir qara xəbər daha eşidiriz! Və eşitdiyimiz qara xəbərlər nasil qəlbimizi sıxlatdı, fikir və zehnimizi tırmaladı isə, bu da öylə gələcəyə məxsus ümidlərimizə qara buludlar açır: Süleyman bəy Əfəndiyev ölmüş!

Bütün həyatını millətə xidmət, millət yolunda, haqq yolunda qeyrət etməklə Zaqafqaziya islamı arasında tanınmış, bilinmiş olan polkovnik Süleyman bəy Əfəndiyev ölmüş!

İsti yay aylarında, qışın soyuq günlərində Ağdamda, Tərtərdə və Qarabağın sair yerlərində vətənin hüdudlarını mühafizə edərək düşmən qarşısında ər kişilərə məxsus bir qəhrəmanlıqla çalışıb-çalayan o aliqiyət əsgər, kiçik bir dövreyi-istirahətə nail olammadan və Azərbaycanın müşkül və zəhmətli şu zamanında həyata vida etdi!

Mərhumu yaxından tanıyanlar onun nasil bir ənmuzəci-fəzail [fəzilətlər mücəssəməsi] olduğunu hörmətlə bilirələr. Bu zat geniş bir qəlbə malik idi. Öylə bir qəlb ki, orada lirik bir hiss, bir səmimiyyət bəlli

olurdu. Qəlbi kimi fikri də səlim [sağlam] idi. Ən incə düşüncələrində, hətta hərə-rətli tənqidlərində belə cahanşümül bir səmimiyyət göstərirdi. Danışmaqdan heç də xoşlanmaz və iş tərəfini iltizam edərdi [öhdəsinə götürərdi, özünə borc bilərdi].

Bu zayə [itki] çox müəssifdir [kədərlidir]. Zavallı, həyatında oğlunun Batumda intihar etdiyindən də xəbərdar olmamışdı.

Bəradəri [qardaşı], Batumda camaat xadimliyi ilə bilinmiş Azərbaycan Hökumətinin Batum konsolosu doktor Mahmud bəy Əfəndiyev şübhəsiz bu bütün ailənin böyüyü olmaq etibarını ilə çox mü-təəssir olacaqdır.

Biz bütün ailəsilə bərabər hörmətli Mahmud bəyə təziyyət edir və səbr təmənni edirik.

Ə. Həmdi

BAKI XƏBƏRLƏRİ

“Ərdahan” gəmisinin tərkisilahi

Portdan verilən xəbərlərə görə, bu-günlərdə İngiltərə komandanlığının əmri ilə “Ərdahan” gəmisi doka daxil edilmişdir. Əvvəlcə İngiltərə müxribləri [destroyerləri] “Ərdahan”a yaxınlaşıb bir neçə dəfə “Ərdahan”ın ətrafında dövr vurmuşlardır.

Çörək qiymətləri

İngiltərə ərkani-hərb [qərargah] idarəsinin mərkəzi ərzaq heyəti əhaliyə məlum edir ki, çörək zeylədəki [aşağıdakı] qiymətlərlə satılır:

1. “Sentrodom”un dükanlarında 10 faiz buğda və 90 faiz arpa - gırvəkəsi 2 manat 75 qəpik.

2. “Kooperasiya” cəmiyyətinin dükanlarında 25 faiz arpa unu qarışıq - 2 manat 75 qəpik. Xalis buğda unundan - 3 manat, mədən-zavod dairəsində xalis arpa unundan - 1 manat 75 qəpik, 1 manat 85 qəpik.

3. Dəmiryol kooperativ dükanlarında 75 faiz buğda, 25 faiz arpa unundan ancaq dəmiryol qulluqçularına 2 manat.
İngiltərə Ərzaq komissarı mayor Kenisq

Bakı-Şamaxı post və teleqraf müxəbirəti [əlaqəsi]

Maliyyə Nəzarəti Bakı qubernatoruna müraciətən rica etmişdir ki, tezliklə Bakı ilə Şamaxı arasında post-teleqraf müxəbirətinin təcridi [yenilənməsi] üçün lazımı binagüzarlıqda [sərəncamda] bunsun. Məzkur [deyilən] şəhərlər arasında post münasibəti yoxluğundan bəzi hökumət işlərinin vaxtında əməl edilməsi təxirə uğrayır.

“Müsəvat” şöbələrində

* Türk Ədəmi-Mərkəziyyət “Müsəvat” firqəsinin Suraxanı mədən dairəsi şöbəsi bununla elan edir: Suraxanıda vəğzal qabağında “Müsəvat” şöbəsində fevral ayının 27-də olan iclasa hər 50 nəfərdən bir nəfər nümayəndə təyin edib göndərsinlər. Müsəlman işçi qardaşlardan rica olunur bu barədə səhlənkərlik etməsinlər.

* Türk Ədəmi-Mərkəziyyət “Müsəvat” firqəsinin Balaxanı mədən dairəsi şöbəsi bununla elan edir: Sabunçu, Ramana, Zabrat, Balaxanı mədənlərində işləyən müsəlman işçilərinə. Hər 50 nəfərdən bir nümayəndə təyin edib fevralın 27-də pəncşənbə [cümə axşamı] günü saat 2 ta-

mamda “Müsəvat” şöbəsinin iclasına göndərsinlər. Vacibli və lazımlı məsələlər müzakirə olunacaqdır. Yoldaşların gəlmələri artıq dərəcədə rica olunur.

Balaxanı kooperativ klubunda (Balaxanı krujoku)

Cümə günü, şubənin (fevralın) 28-də saat 1 tamamda yoldaş Ələkbər Heydərov (Buzovnalı) türk dilində kooperativə dair leksiya oxuyacaqdır. Leksiya pulsuzdur.

Hadisat

Fevralın 22-də Məşqət [Maştağa] kəndinin əhli Qədiməli Sultan oğlu Məşqət pristavına məlum etmişdir ki, fevralın 20-də axşam saat 5-də məzkur [adı çəkilən] kəndin əhli Abbasqulu Məhəmməd oğlunun evinin yanında üç nəfər həmkəndliləri Abbasqulu, Xanəli, Pirəli Xəlil oğlanları ona hücum edib 983 manat pulunu və tapancasını almışlardır. Müqəssirlərdən Xanəli tövqif edilib [tutulub], qeyrilərini tutmaqdan ötrü tədbirlər ititixaz edilmişdir [tədbirlər görülmüşdür].

Məhbusların qaçması

Bakı həbsxana naçalnik [rəisi] qubernatoruna məlum etmişdir ki, fevralın 23-də həbsxanadan Həsən Cəbrayıl, İvan Samoylov və Əli Qulam oğlu Qulamov nam [adlı] üç məhbus pəncərənin dəmirələrini sındıraraq qaçmışlardır. İkinci günü məzkur məhbuslardan Həsən Cəbrayıl həbsxana naçalnikinə yanına gəlib yenidən həbsə alınmasını rica və məlum etmişdir ki, onun qaçmasına ölümlə hədələnməsi səbəb olmuşdur.

Dəmiryolunda

Sanqaçal mövqifi [stansiyası] yaxınlığında xarab olmuş dəmiryol xətti təmir edilərək yenidən qatarlar hərəkəti başlanmışdır.

Sanqaçal mövqifində, fevralın 22-də su qatarı yol dəyişmədiyindən yoldan çıxıb paravoz və iki dənə vaqon əzilmişdir. İnsan tələfatı yoxdur. Dəmiryol cüzi sürətdə xarab olmuşsa da, qatarlar hərəkəti təxirə uğramamışdır.

Bakı quberniyasında

- Quba qəza qaimməqamı [qəza rəisi] qubernatoruna məlum edir ki, fevralın 17-də İmamqulu kəndi əhilləri Mirzə Məhəmməd Hacı Salah oğlu və Mənuçöhr Əmir Ziya oğlu ilə öz kəndliləri olan 12 yaşında Heydər bəy Bayram oğlunu tufəng gülləsi ilə yaralamışlardır.

- Quba qəzası Dəvəçi uçastoku Eynibulaq kəndinin əhilləri Bakı qubernatoruna müraciətən məzkur [adı çəkilən] kəndin yüzbaşısı Nəcməddin İsmayıl oğlundan şikayət edirlər. Məzkur kəndxuda bəzi şeyləri bəhanə edərək əhalidən külli miqdarda rüşvət almış, onları döyüb incidirmiş. Hökumət tərəfindən əsgər yığılması təxir edildiyinə baxmayaraq, bir çox adamları əsgərliyə çağıraraq öz mənfəətinə olaraq pul aldıqdan sonra yenə buraxmış. Və bir çox qeyri sui-istemallarda [sui-istifadələrdə] bulunur.

Müfəttislər

Quba uyezd naçalnik Bakı qubernatoruna məlum edir ki, Alpan kəndinin əhilləri Molla İslam Hacı Əbdürrəhim oğlu, Ağagül Şeyx Məhəmməd və Meydan Süleyman oğlu əhali arasında bir çox ya-

lan şayiələr buraxıb hökumətə əsgər verməməyə dəvət edir və camaatı Azərbaycan deyil, Dağıstan Hökumətinə tabe olmağa tərgib [təşviq] edirlər. Müfəttirlərdən [fitnəkarlardan] iki nəfəri tövqif edilib [tutulub], qalan bir nəfəri Molla İslam isə gizlənməmişdir. Naçalnik məzkur xainlərə cəza verilməsini qubernatordan rica edir.

ƏRZAQ İŞLƏRİ

Qarabağ bezləri

Ərzaq Nəzarətinin Qarabağ general-qubernatorluğunda olan vəkili Ərzaq Nəzarətinə yazır ki, Qarabağ general-qubernatorluğuna buraxılan bezləri təhqiq etməyə başladım. Birinci növbədə məhəlli uyezdnə naçalniklərə [yerli qəza rəislərinə] və ictimai müəssisələrə təminatlar [təminatlar] göndərib nə zaman, nə qayda ilə və harada əhali ehtiyacı üçün alınmış manufakturlar haqqında məlumat verilməsini istədim. İndiyə qədər üç ittifaq [hadisə] kəşf edilmişdir ki, Ticarət və Sənaye Nəzarətinin icazəsilə buraxılan bezlər gedib yerinə çatmamışdır. Birincisi 25 min arşın bezdir ki, Şuşa şəhər ərzaq komitəsi və onun sədri Məhəmməd Tağıyev ixtiyarına buraxılmışdır. İkincisi 10 min arşın bez və ağ Malıbəyli kənd camaatının vəkili Mirmehdi Ağamirzadəyə buraxılmışdır. Bundan ancaq Malıbəyliyə min arşın bez və 400 arşın ağ gəlib çatmışdır. Üçüncüsü Zəngəzur uyezdi “Mü səlmanlar” kənd camaatına 4 min arşın buraxılan bezdir. Bu hər üç ittifaqda xəyanət edən şəxslər general-qubernator cənabları tərəfindən qanuni məsuliyyətə cəlb edilmişlərdir.

AZƏRBAYCANDA

Sayad Xızıdan bizə yazırlar:

Quba qəzası Dəvəçi dairəsində Bakı qəzası ilə sərhəd olan Sayad Xızı icması ibarət on səkkiz para kəndlərdən inqilabın əvvəlinci günlərindən etibarən Quba qəzasından ayrılıb Bakı qəzasına mülhəq olmaq [birləşmək] üçün sabiq Rusiya müvəqqəti hökumətinə ərizə verilmişdir.

Bunları bu təşəbbüsə vadar edən Bakıya nisbətən, Qubaya gediş-gəliş əlverişli olmamasıdır. Məsələn, bir kəndli bu obşestvanın hangi kəndindən olursa-olsun Qubaya iş düşdüyü zaman əvvəlcə Dəvəçi istasyonuna, oradan Xaçmaz mövqifinə [stansiyasına], sonra Xaçmazdan parası varsa faytonla, yoxsa Qubaya qədər piyada getmək məcburiyyətində idi. Bu da əhalinin son dərəcə məşəqqətinə və yaxud artıq məxaric sərf olmasına səbəb olurdu. Fəqət Bakı qəzası ilə həmsərhəd olan Sayad Xızı icması Bakı qəzası üstünə yazılacaq olarsa, o zaman böylə məşəqqətlərə meydan verilməmiş olardı.

Sayad Xızı icması Giləzi istasyonuna yaxın olduğu üçün (4 verst) asudə dəmiryolu ilə Bakıya gəlmək olur. Keçmiş hərəmərclikdən dolayı bu vaxta qədər məzkur icma ilhaqı haqqında olan təşəbbüsləri bisəməərə qalmışdı. Nəhayət bugünlərdə Sayad Xızı icmasından Bakıya 50-yə qədər vəkil gəlib öz tərəflərindən, öz əhalisi[ndən] olan tələbə, mühəndis (student, texnik) Rzaqulu Həsənzadə və Ağabəy Abdulla bəy əfəndiləri intixab edib [seçib] bu işi onlara həvalə etmişlərdir.

İsimləri balada [yuxarıda] yazılan əfəndilərin çalışması ilə hökumət Bakı vilayəti valisi vasitəsilə Sayad Xızı icmasını Qu-

ba qəzasından ayırılıb Bakı qəzasına mülhəq etdilər.

Axırüləmr [axırda] bu zavallı kəndlilər qırx ildən bəri etdikləri arzusuna nail olmaqla bərabər, ilhaq əmrini başqa hökumətdən deyil, öz hökumətlərindən eşitdilər. Kəndlilər şad-xürrəm olub vətənə qayıtdılar.

Bu yaxın günlərdə Balaxanı-Sabunçu qalabəyisi [Lütfəli bəy] Əmircanov cənabları məzkur icmanın kəndlərində hökumət tikmək üçün məmur göndərməyi vəd etmişdir.

Sayad Xızı icması nümayəndələri: 1) Hüseyinqulu Şahbaz oğlu; 2) Hacı Mənafi Məhəmməd oğlu; 3) Soltan Ağagül oğlu; 4) Camal Hacı Molla Əhməd oğlu; 5) Məshədi Əyyub Əsgər oğlu; 6) Şahbaz Abbas oğlu; 7) Məhəmmədcavad Cavad oğlu; 8) Molla Pənah Həsən oğlu; 9) Molla Məhəmmədəşraf Axund Məhəmmədəli oğlu.

GÜRCÜSTANDA

Pul buraxılması

Təzə bon buraxılması Azərbaycan Hökumətindən indiyə qədər razılıq alınmadığına görə təxirə düşmüşdür. Ermənistan Hökuməti 240 milyon rublə buraxılmasına razılıq vermişdir. Bu pulun üç cümhuriyyət arasında təqsim olunması [bölünməsi] təsəvvür edilir.

Azərbaycana getmək

Gürcüstan Hökuməti nəzdində olan Azərbaycan siyasi nümayəndəsi xəbər verir ki, bu axır vaxt Bakıya və Azərbaycanın qeyri yerlərinə gedənlərin icazəsi olmadığından, sərhəddə bir çox ixtilaf

vücudə gəlir. Bu cür ixtilafı bərtərəf etməkdən [aradan qaldırmaqdan] ötrü Azərbaycan Hökumətinin siyasi nümayəndəsi Gürcüstandan Azərbaycana gedənlərə xəbər verir ki, Gürcüstan Hökumətindən aldıkları icazədən başqa Azərbaycan siyasi nümayəndəsindən də icazə vəsiqəsi almalıdırlar.

ERMƏNİSTANDA

Hökumət heyətində təbəddülat [dəyişiklik]

Ermənistan Hökumətində bəzi vəzirlər [nazirlər] dəyişmişlərdir. Daxiliyyə nazirliyinə Xatısov təyin edilmişdir. Hökumət rəisi orada mövcud olmadıqda, Xatısov onun vəzifəsini ifa edəcəkdir. X[ristofor] A[vvakumoviç] Vermişev Ərzaq naziri, Torosyan Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə [Sosial Təminat] nazirliyinə təyin edilmişdir. Mühəndis Oqanesov Ermənistan Dəmiryolları naçalniki [rəisi] təyin edilmişdir.

Kaçaznuni

Ermənistan Hökuməti Baş vəziri Kaçaznuni Parisə və Amerikaya getməkdədir. Kaçaznununin qəsdı tezliklə Ermənistanə ərzaq və birinci zəruri şeyləri göndərməklə bərabər, Müttəfiqlərdən borc almaq üçün zəmin hazırlamaqdır.

Qoxtan Cümhuriyyəti

- İrəvanda alınan xəbərlərə görə, Qoxtan müsəlman və erməni kəndləri (Əylis rayonunda) müvəqqəət bir cümhuriyyət təşkil edib ingilislər gələndə qədər asayış və nizam saxlamaq üçün hökumət düzəltmişlərdir.

- Əylisdə cümhuriyyət elan edilmişdir. Hökumət başında Qayk Soqomonyan və Məlik-Mosyan durmuşlardır.

- Ordubadda xanlıq elan edilmişdir. Orada ingilis əsgərləri yoxdur.

Camalyan

Gürcüstan Hökuməti nəzdində olan sabiq siyasi nümayəndə Arşak Camalyan şayiata [şayiələrə] görə İstanbula səfir təyinin ediləcəkmış. Rəsmi vəkalət hələ yoxdur.

Qars oblastında

Qars oblastı İngiltərə general-qubernatoru Tamberleyn tərəfindən idarə olunmaqdadır. Mülkiyyə xidmətləri ifası üçün sabiq rus zabitləri xidmətə dəvət edilir. Sabiq jandarma polkovniki mühafizə naçalniki təyin edilmişdir.

İDARƏYƏ MƏKTUB

Möhtərəm müdir əfəndi!

Məhəlli [yerli] qəzetələrdə Cavad mahalında yaşayan naməlum kəndçilər tərəfindən və savadsız olduğundan barmaq basılmaqla iktifa edən [kifayətlənən] bir məktub dərc edilmişdir. Halbuki həmin kəndçilərin imzalarını öz ərizələrini yazdırmış olduqları [və] şikayətçilərin adlarını gizlətməmiş olan savadlı şəxs qeyd edə bilərdi.

Bu cür məktub[un] qəzetə sütunlarında çap edilməsi zənnimizcə mümkün olan şeylərdən deyil. Zira adlarını gizlətməmiş olan şəxslər bu yolla danosda bulunub kiminsə təmiz adına ləkə vururlar. Mən qəti surətdə elan edirəm ki, bu mək-

tubda həqiqətə müvafiq bir şey yoxdur və təsdiq edirəm ki, Cavad mahalında camaat barəsində heç bir xəyanətə yol verməmişəm və var qüvvəmlə bu yolda çalışmışam.

Əvət, məhəlli camaat xadimi Ağə Mirəşrəf cənablarının təşəbbüsü ilə məhəlli tacirlər və zavodçular öz xahişlərilə ianə qəsdilə Realnı məktəbi nəfinə [xeyrinə] Bakıya göndərilən mallara vergi təyin etməislər və ümdə məqsəd də bu yol ilə yeganə olan xəstəxananı saxlamaq idi. O xəstəxana ki, kimsə onun fikrində olmayırdı. Camaat da qətiyyəndə ondan mənfəətbərdar olamayırdı. Bu həqiqətdən də mənim razılığım olmuşdu. Çünki xəstəxananı saxlamaq üçün başqa çarə də yox idi. Mənim tərəfindən mahalda könullülərdən sərhəd mühafizəçi dəstəsi təşkil edilmişdir. Bunlar mahalı şahsevənlərin hücumundan müdafiə edirlər, əhali də bu işdə mənə müavinət [kömək] edir. Ancaq bu yolla qəhətlik, naxoşluq və Şahsevən bəlalərindən mahalı mühafizə etmək mümkün olmuşdur. Mən təvəqqe edərdim ki, Cavad mahalına Parlaman tərəfindən istintaq komissiyası göndərilib də, bu işləri təhqiq etsin və işin həqiqətinə vəqif olsun və bilsinlər ki, o məktubu yazanlar kəndçilər olmayıb, mənim şəxsi düşmənlərimdən bir dəstədir.

*Kamali-ehtram ilə Cavad naçalniki:
Əliheydar Yusifov*

TEATRO VƏ MUSIQI

Üzeyir bəy Hacıbəyli tərəfindən digər bir balet rəqsi yazılıbdır ki, bunun da adı

“Azərbaycan”dır. Keçən günlərdə yazmış olduğu “Dağıstan” baleti “ləzginka” səyağında olduğu halda bu yeni “Azərbaycan” baleti də “tərəkəmə” səbkindədir [üslubundadır]. Hər iki oyun Hacıbəyli Bəradərləri Müdiriyəti tərəfindən səhnə üçün hazırlanmaqdadır.

İtibdir

Fevralın 25-ində Tatarski küçədə bumajnik içində 2 dənə gümüş manat və bir açar itibdir. Onu tapan müsəlmandan çox xahiş edirəm ki, gətirib 50 manat bəxşislə “Azərbaycan” qəzetəsi kantorusuna versin.

5703 1-4

Ağə Əmirqulu oğlunun Balaxanı 4-cü uçastokundan aldığı 5 illik pasportu itibdir. Etibardan saqitdir [etibarsızdır].

5704 1-4

Rzaqulu Ağabala oğlu Şirvanlı 17 yaşında, əynində qolsuz köhnə pencək, başında qara papaq, uzun boylu. 10 gündür itibdir. Onun barəsində məlumat bilənlərdən acizənə rica edirəm ki, gəlib anası Məşhədi Səyyarə Əliəsgər qızına xəbər versinlər. Ünvan: Persidski küçə, 6-cı dalan, nömrə 1.

5705 1-4

Arvad həkimi Y. A. Qirişqori

Knyaz Kropotkin namına olan sabiq Xarkov uşaq xəstəxanasının müdirinin müavini daxiliyyə və uşaq xəstəliklərini qəbul edir hər gün səhər saat 11-dən 1-ədək, axşam saat 4-dən 7-yədək.

Cümə günləri fəqirləri pulsuz qəqbul edir. Ünvan: Spasski küçə nömrə 33, Kamenisti küçənin küncündə.

5701 12-4

Tələbə (kursistka)

Ali-ibtidai məktəbini qurtarmış, ali-ibtidai məktəbinin hər bir siniflərinə şagirdlər hazır edir. Ünvan: Sisyanovski küçə nömrə 7, Qubernskinin küncündə, diş həkimi Lyubinin mənzilində.

5706 1-4

Diş həkimi S. M. Hamburg

Nikolayevski küçədə nömrə 29, Parlaman qarşısında. Telefon 5-96.

Dişlərə və ağza müalicə edir. Kauçuk və qızıl üzərində süni dişlər qayırır. Dişləri və tükləri ağrısız çıxarır. Qızıl iş işləyir. Qəbul edir səhər saat 9-dan 2-yə kimi; axşam saat 4-dən 7-yə kimi.

Doktor

Musa bəy Rəfiyev

Daxili əmraza [xəstəliklərə] düçar olan naxoşları qəbul etməyə başlamışdır. Səhər saat 9-11-ə kimi. Axşam saat 5-7-yə kimi. Ünvan: Armyanski, nömrə 15. Telefon 16-80.

b-37

Arvad diş həkimləri

Z. A. Şexter və xanım

Dişlər ağrısız çıxarılır. Qızıl qapaq, qazma və hər növ qayırma dişlər. Dişin yaxşı qayırılması təmin olunur. Kənardan gələnlər üçün iş tezliklə görülür. Qiymətlət münasibdir. Qəbul olunur 9 - 2-yə və axşam 4 - 7-yə kimi. Voronovski küçə 17 nömrəli evdə, paradni qapıdan.

215

Baytariyyə həkimi və Tibbi fakültənin 2-nci kursunun müdavimlərindən **A. A. Ter-Bağdasarov** xırda heyvanları səhər saat 4-dən axşamadək, iri heyvanlara isə mal sahibinin evində baxır və cavan heyvanlara qiymət qoyur. Ünvan: Karantinni küçədə nömrə 100. Telefon nömrəsi 43-08.

2681

Elan

Azərbaycan Posta və Teleqraf Nəzarəti elan edir ki, bu şubənin 24-dən etibarən Bakıda böyük posta və teleqraf məktəbi açılır. Dərs axşam saat 5-də başlanır. Ərizə Posta və Teleqraf Nəzarətində qəbul olunur.

Adres: Mirbabayevin evində 3-cü mərtəbədə, Naberejni küçədə.

*Dəftərxana baş müdiri: Blajevski
Kargüzar: D. Rəhimli
45 3-4*

**Агентурно-комиссионно-торговая
Контора "И. Фани и Ко."**

Баку, Церковная 70.
Телеф. N 22-28. Почт. ящ. N 13.
Agent, komissiyalar və ticarət kantoru
“Fani və kompaniya”, Bakı.
Telefon nömrəsi 22-28.
Potça qutusu nömrə 13.

Kimə nə mal lazımsa və kimin satılacaq nə malı varsa bizim kantora müraciət etmələri təvəqqe olunur.

Satılır: məftul, sabun, un, min meşək arpa, saman, kömür, fındıq hərəsindən iki vaqon.

2693

**Müvəqqəti müdür:
Hacıbəyli Üzeyir bəy**

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

**Ümuri-Xeyriyyə
və Nafiə Nəzarətindən**

səh. 398. “Naberejni”: Bakıda, indiki Neftçilər prospekti.

“Nikolayevski”: Bakıda, indiki İstiqlaliyyət küçəsi.

Azərbaycan Məclisi-Məbusanında

səh. 398. “Bir neçə qanun layihələri”: bu maddənin bəndləri ərəb əlifbasının hərflərinə uyğun olaraq “əlif, be, te...” kimi işarələnmişdir.

səh. 402. “Dikidir”: “diki” rusca “adamaqdan qaçan; vəhşi; yabani” kimi mənalara gəlir; burada zarafatyana işlənmişdir.

Teleqraf xəbərləri

səh. 405. “Qatil tövqif edilib dərhal mətroslar tərəfindən güllələnmişdir.”: Kurt Eysnerin qatili Arko auf Valley, Eysnerin cəngüdənləri tərəfindən yaralanmış, fəqət ölməmişdir. Ölüm cəzasına məhkum edilmiş, sonra cəzası ömürlük həbsə dəyişdirilmiş, 1924-cü ildə azadlığa buraxılmışdır. Arko avtomobil qəzası nəticəsində ölmüşdür.

“Frankfurter çaytunq” [Frankfurter Zeitung]: Frankfurtada 1856-1943-cü illərdə nəşr edilən gündəlik qəzet.

“Forverts” [Vorwärts]: Almaniya Sosial-Demokrat Partiyasının orqanı idi.

Hindenburg: qəzətdə “Gindenburg” kimi getmişdir. Almaniyanın hərbi və siyasi xadimi Paul fon Hindenburg nəzərdə tutulur.

Vükəla Şurasında

səh. 407. “...general Əfəndizadənin ailəsinə...”: Azərbaycan Cümhuriyyəti ordusunun generalı Süleyman bəy Əfəndizadə nəzərdə tutulur.

Təəssüflü bir zıya

səh. 407. “...polkovnik Süleyman bəy Əfəndiyev...”: Süleyman bəy Əfəndizadə (Əfəndiyev) polkovnik rütbəsini 1912-ci ildə çar ordusunda almışdır. Azərbaycan Cümhuriyyəti dövründə (29 dekabr 1918-ci ildə) Süleyman bəyə general-mayor rütbəsi verilmişdi.

səh. 408. “Ə. Həmdi”: bu imza Əhməd Həmdi Qaraağzadəyə məxsusdur.

Azərbaycanda

səh. 410. “Sayad Xızı icması”: mətnin bəzi yerlərində “Sayad Xızı ictiması” kimi getmişdir.

“...ibarət on səkkiz para kəndlərdən...”: güman belə olmalıdır: “...ibarət olan səkkiz para kəndlərdən...”

Ermənistanda

səh. 411. Qoxtan: Ermənilərin Ordubad rayonunun bir qisminə verdikləri ad.

İdarəyə məktub

səh. 412. “Halbuki həmin kəndçilərin imzalarını...”: bu cümlə qəzətdə müəyyən səhvlərlə getmişdir.